

Νομός Λασιθίου

Η λαϊκή παράδοση, ως αντανάκλαση της ζωής των ανθρώπων, παραμένει ζωντανή στο νομό Λασιθίου. Παρακάτω παρουσιάζονται διαφορετικές πτυχές του λαϊκού πολιτισμού στο νομό, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από έργα και δραστηριότητες των ανθρώπων της περιοχής.

Η τέχνη της αναπαραστάσης μορφών και παραστάσεων πάνω στο ξύλο, η ξυλογλυπτική, έχει αφήσει σημαντική κληρονομιά για τις επόμενες γενιές. Οι νιπαδῶροι από το Μέσα Λασιθι, οι επαγγελματίες ξυλογλύπτες, διατήρησαν τη σπάνια αυτή τέχνη περνώντας από γενιά σε γενιά τα μυστικά και τις τεχνικές του επαγγέλματός τους.

Επίσης, οι λιθοξόοι, οι λεγόμενοι «πελεκάνοι», βρήκαν τρόπο έκφρασης μέσα από το πελέκημα της πέτρας και της έδωσαν μορφή και ρόλο θρησκευτικό, προστατευτικό και διακοσμητικό. Παραδείγματα λαϊκής έκφρασης των λιθοξόνων, τα λιθανάγλυφα, μπορεί να δει και να θαυμάσει κανείς στο χωριό Βουλισμένη.

Μια άλλη παραδοσιακή τέχνη, που η ιστορία της ανάγεται στη Μινωική εποχή, είναι η αγγειοπλαστική. Παλιότερα, τα εργαστήρια αγγειοπλαστικής άνθιζαν στο νομό Λασιθίου, παρασκευάζοντας σκεύη καθημερινής χρήσης και σκεύη αποθήκευσης. Στο Κεντρί συνεχίζεται η τέχνη της αγγειοπλαστικής, η οποία διατηρεί ακόμα την παράδοση της κατασκευής κεραμικών με τρόπο ανάλογο της εποχής των Μινωιτών.

Πέρα από αυτές τις πτυχές του λαϊκού πολιτισμού οι οποίες συνδέθηκαν και με το βιοπορισμό, η οικοτεχνία αποτέλεσε τρόπο έκφρασης των γυναικών για το στολισμό του σπιτιού ή για την ένδυση των μελών της οικογένειας. Έτσι, η υφαντική τέχνη στον αργαλειό, η κεντητική και πλεκτική τέχνη με τη ραφτοβελόνα, το βελονάκι, την καρτσοβελόνα, το κοπανέλι ήταν και είναι σε μικρότερο βαθμό στις μέρες μας-μια από τις βασικές ασχολίες των γυναικών της υπαίθρου, κυρίως. Ένα άλλο είδος λαϊκής τέχνης που συνδέεται με την οικοτεχνία είναι η πλέξη σιτηρών για τη δημιουργία αντικειμένων καθημερινής χρήσης, όπως είναι τα πανέρια, τα καλαθάκια κτλ. Αντικείμενα λαϊκής τέχνης μπορεί να δει κανείς σήμερα είτε στα σπίτια των ανθρώπων της περιοχής αλλά και σε λαογραφικά μουσεία όπου σώζονται αντικείμενα παλιότερων εποχών.

Τα έθιμα, με τον ιδιαίτερο τοπικό χαρακτήρα του Λασιθίου, σχετίζονται κυρίως με τη θρησκευτική παράδοση αλλά και με άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις. Για παράδειγμα, ανάμεσα στα έθιμα της Μεγάλης Εβδομάδας είναι και το κάψιμο της Φουνάρας, ενώ σε άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις γνωστά έθιμα ή συνήθειες ήταν το γιάντες, τα απαλέθια κ.τ.λ.

Επιπλέον, η κρητική μουσική παράδοση αντανakλά το λαϊκό πολιτισμό και παραμένει ένα ζωντανό κομμάτι έκφρασης μέχρι και σήμερα. Η μαντινάδα, το έμμετρα δίστιχο δηλαδή, οι χοροί και η μουσική έχουν ιδιαίτερο τοπικό χαρακτήρα στο νομό Λασιθίου και πρωταγωνιστούν σε κάθε κοινωνική εκδήλωση (γάμος, βάπτιση κ.τ.λ) αλλά και θρησκευτική γιορτή (τοπικά πανηγύρια προς τιμή κάποιου Αγίου).

Τέλος, μέσα στη λαϊκή παράδοση, αξιόλογο ρόλο παίζουν οι θρύλοι και οι μύθοι που έχουν περάσει από γενιά σε γενιά, μέσα από τον προφορικό λόγο. Οι περισσότερες αφηγήσεις αναφέρονται σε νεράιδες και δράκους, σε θαύματα συνδεδεμένα με τη θρησκευτική παράδοση αλλά και σε γεγονότα με αναμειγμένα ιστορικά και μυθικά στοιχεία.

Κασσωτάκη Ειρήνη

ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ο Νομός που ανέδειξε ένα Βισσέντζο Κορνάρο, ύστερα από μια στασιμότητα στα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας, αναδεικνύει συνεχώς πνευματικούς ανθρώπους με μια αξιόλογη πνευματική παραγωγή.

Στις τέχνες, και ειδικότερα στον τομέα της ξυλογλυπτικής, ανέδειξε τεχνίτες ξακουστούς σε ποικίλα έργα και ιδιαίτερα σε διακοσμήσεις εκκλησιών (τέμπλα, Εσταυρωμένους, θρόνους κλπ.) τα περισσότερα των οποίων σώζονται ακόμη, ανεπανάληπτα σε έμπνευση και λεπτότητα εκτέλεσης. Η αγγειοπλαστική εξάλλου έχει να παρουσιάσει αξιοπρόσεκτη ανάπτυξη σε κάθε είδους προϊόντα οικιακής κυρίως χρήσης. Σε προϊόντα οικοτεχνίας, εξάλλου, ο Νομός Λασιθίου έχει να επιδείξει από παλιά μία επίδοση αξιόλογη.

Μια έμφυτη ή και κληρονομική ίσως καλαισθησία διακρίνει ανέκαθεν τις νοικοκυρές του. Ο αργαλιός που δεν έλειπε από κανένα σπίτι, ο αργαλιός στον οποίο μεροξημερώνονταν οι κοπέλες των περασμένων γενιών για να φτιάξουν την προίκα τους, σε μια ευγενικά δημιουργική άμιλλα μεταξύ τους, μας άφησε έργα άριστης τέχνης σε θαυμάσιες διακοσμήσεις, σε συνδυασμό χρωμάτων από ανεξίτηλες φυτικές βαφές, και λεπτότητα εργασίας, έτσι που και η αντιγραφή τους ακόμα από τις σύγχρονες νοικοκυρές να καθιστάται αδύνατη σε πολλές περιπτώσεις.

Μια άλλη πανάρχαια παράδοση, το λαϊκό "ξεφάντωμα" σε δημόσιες και οικογενειακές συγκεντρώσεις, που όχι σε πολύ παρωχημένη εποχή έδινε ένα ξεχωριστό έντονο χρώμα στη ζωή του τόπου, υπέστη βέβαια την αναπόφευκτη

επίδραση των σύγχρονων εξελίξεων και των μοντέρνων μέσων και τρόπων ψυχαγωγίας, όχι όμως στο βαθμό που παρουσιάζεται σε άλλες περιοχές.

Το δοξάρι της λύρας βρήκε και στις σύγχρονες γενιές ξακουστούς τεχνίτες στις "κοντυλιές" όπως λέγονται τα ποικίλα λαϊκά μοτίβα, στα οποία τραγουδιώνται οι "μαντινάδες", που τα διαφύλαξαν ευλαβικά από τη νοθεία η φανατική προσήλωση στην παράδοση. Και οι Κρητικοί χοροί με την ξεχωριστή χάρη, τη ζωντάνια και τη λεβεντιά τους, οι γεμάτες έκφραση "όρσες" του "πηδηχτού" (ορσίτη χορού) και τα απaráμιλλα σε χορευτικό ρυθμό και σεμνότητα "τσακίσματα" του "πεντοζάλη" και του "συρτού" συχνά σε πανηγύρια και συγκεντρώσεις ξεσηκώνουν μεγάλους και μικρούς, ξυπνώντας μέσα τους βιώματα από την παλιά προγονική κληρονομιά, πράγμα που φανερώνει πως οι ρίζες της είναι πολύ βαθιές.

ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Οι κρητικοί διατηρούν πολλές παραδόσεις και έθιμα, με κορυφαία την παραδοσιακή τέλετη του γάμου, που ακόμα και σήμερα διατηρείται σε πολλά χωριά. Μετά την επίσημη έγκριση του πατέρα, με την παρουσία παπά, πραγματοποιείται η τελετή της μνηστείας και αφού συνταχθεί το προικοσύμφωνο, ορίζεται η ημερομηνία του μυστηρίου. Ακολουθεί το "κάλεσμα", όπου προσκαλούνται όλοι.

Μέχρι την ημέρα του μυστηρίου οι συγγενείς και οι φίλοι στέλνουν δώρα, τα λεγόμενα "κανίσκια" που είναι ένα καλάθι με λάδι, τυρί, κρασί και πατάτες. Την παραμονή όλοι βοηθούν τους "προικαδόρους" στη μεταφορά των προικιών της νύφης στο σπίτι του γαμπρού. Τα φορτώνουν πάνω σε στολισμένα άλογα που ακολουθούνται από την πομπή συγγενών και φίλων, ενώ ακούγονται πυροβολισμοί και κρητικές μαντινάδες. Σε όσους συμμετέχουν στη προετοιμασία του γάμου προσφέρονται νόστιμα σπιτικά ξεροτήγανα με μέλι και η περίφημη κρητική κουλούρα με τον υπέροχο στολισμό, που φτιάχνεται μόνο σ' αυτές τις περιπτώσεις.

Η τελετή ξεκινά με πομπή από το σπίτι του γαμπρού που συνοδεύεται από μαντινάδες και ντουφεκίες και καταλήγει στο σπίτι της νύφης. Εκεί μια μαντινάδα τραγουδισμένη από γλυκιά γυναικεία φωνή πείθει την οικογένεια της νύφης να ανοίξει την πόρτα που μέχρι τότε παραμένει κλειστή. Αφού ανταλλάσσονται φιλιά και ευχές, το χτύπημα της καμπάνας ειδοποιεί τους μελλόνυμφους πως πρέπει να κατευθυνθούν προς την εκκλησία.

Μετά τη τελετή, το ζευγάρι φτάνει στο σπίτι του γαμπρού, όπου η μητέρα του ταιΐζει τη νύφη κάρυδια με μέλι και χαράζει σταυρό στη πόρτα, ενώ η νύφη χύνει μέλι στην είσοδο και σπάει ένα ρόδι, για να γίνει ο γάμος γλυκός σαν το μέλι και καρπερός σαν το ρόδι. Το γλέντι ξεκινά με τραγούδια που λέει πρώτο το ζευγάρι και συνεχίζεται με χορό και φαγοπότι που φτάνουν μέχρι το πρωί.

Ο Κρητικός Γάμος αναβιώνει κάθε καλοκαίρι στο παραδοσιακό χωριό Κριστά κοντά στον Άγιο Νικόλαο και συγκεντρώνει χιλιάδες επισκεπτών.

Εκδηλώσεις όλο το χρόνο, αναλλοίωτες στο πέρασμά του.

Η Κρητική κουλτούρα είναι απίστευτα πλούσια. Οι άνθρωποι λατρεύουν τις γιορτές και βρίσκουν αφορμές για γλέντια και πανηγύρια όλο το χρόνο. Άλλες εκδηλώσεις έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα, άλλες στην πολυτάραχη ιστορία του τόπου και άλλες αντανakλούν την κουλτούρα του σήμερα.

Μπορείτε να γνωρίσετε τους τοπικούς λεβέντικους χορούς παρακολουθώντας τα γλέντια που γίνονται σε όλες τις πόλεις και τα χωριά του Νομού ή ακόμα και στα ξενοδοχεία. Το Πάσχα είναι η πιο σημαντική θρησκευτική εορτή και γιορτάζεται με ευλάβεια. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού πάρα πολλά γλέντια γίνονται στα όμορφα χωριά και αποτελούν μια τέλεια ευκαιρία να γνωρίσετε την πραγματική ψυχή του Λασιθιώτη και να γευτείτε νοστιμότητα παραδοσιακά εδέσματα της κρητικής κουζίνας. Είναι σίγουρα μια μοναδική ευκαιρία να δείτε και την άλλη πλευρά του Νομού Λασιθίου.

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθύνεστε στα τοπικά γραφεία πληροφοριών των δήμων.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Οι κάτοικοι της Κρήτης είναι γνωστοί για τον ιδιόμορφο χαρακτήρα τους αλλά και τη φιλοξενία τους.

Αγαπούν τους ξένους, είναι άνθρωποι ευχάριστοι, πρόσχαροι και φιλόξενοι. Οπως μαρτυρά και η ένδοξη πολυτάραχη ιστορία τους, διακατέχονται από μια έντονη επιθυμία για ελευθερία και ανεξαρτησία που αντανakλάται σε όλες τις εκδηλώσεις της καθημερινής τους ζωής. Ο έντονος χαρακτήρας τους σε συνδυασμό με τους στενούς συγγενικούς δεσμούς, που διατηρούν αναλλοίωτους, τους οδηγεί πολλές φορές σε υπερβολικές ίσως εκδηλώσεις με αποκορύφωμα τη περίφημη "βεντέτα". Οι κρητικοί διατηρούν τα τοπικά έθιμα και τις παραδόσεις τους και πολλοί από αυτούς φορούν ακόμα τις παραδοσιακές ενδυμασίες, τραγουδούν παραδοσιακά κρητικά τραγούδια και χορεύουν λεβέντικους τοπικούς χορούς. Ζουν κυρίως από τη γεωργία, την κτηνοτροφία, το εμπόριο και τον τουρισμό που γνωρίζει θεαματική ανάπτυξη. Οι γυναίκες φτιάχνουν αξιόλογα έργα λαϊκής τέχνης, υφαντά, κεντήματα και είδη κεραμικής που πωλούνται σε όλα τα καταστήματα του νησιού.

Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Ανάπτυξης Λασιθίου